

STUDENTEN-WEEKBLAD.

Redacteuren: G. A. Abendanon, F. A. Bodenheim, D. de Iongh Wz.,
A. C. A. Plasschaert, C. E. van der Stok, J. F. C. Wrede.

Dit blad verschijnt Donderdags, behalve in de vacantiën. De abonnementsprijs is f3,50, bij vooruitbetaling f3,— per jaar.

De jaargang loopt van 1 October tot 30 September. De prijs der advertentiën is 10 cents per regel.

UITGEVER:
J. WALTMAN Jr.
DELFT.

Inzendingen die Dinsdagmiddag 12 uur niet aan het redactie-adres zijn bezorgd, kunnen niet meer in het eerstkomend nummer worden opgenomen.

Het adres voor redactie en administratie is: Binnenwatersloot 33.

Christelijk geloof en Natuurwetenschap.

Onder dit opschrift wil ik antwoorden op de desbetreffende vragen en bedenkingen, die de Heeren J. F. C. Wrede, J. W. A., P. en L. D. in hun verschillende artikelen me stelden.

Aan den Heer J. W. A. schreef ik (in N°. 3, N°. 21) dat het geloof moet zijn onderstelling van de wetenschap. Het blijkt nu evenwel, dat ik me niet duidelijk genoeg heb uitgedrukt. Ik bedoelde daarmee niet, dat men op bijbelteksten eene wetenschappelijke theorie zou gaan bouwen voor astronomie, geologie, botanie, zoologie enz. Dat zal hoop ik, uit het volgende blijken.

Allereerst moet ik wijzen op een wanbegrip, dat vooral in het stuk van den Heer P. sterk op den voorgrond treedt, omtrent de verhouding van Bijbel en natuurwetenschap.

De Heer L. D. zegt (bld. 36, 1e kol. onderaan) „Er is eene opvatting van den Bijbel te verdedigen, die niet stelt de kwestie: Bijbel of wetenschap, maar die vraagt: in hoeverre kunnen de resultaten der wetenschap mij voorlichten om den Bijbel te verstaan”. Die opvatting is m. i. de juiste, de tegenstelling: Bijbel of wetenschap bestaat niet, want de Bijbel is geen leerboek voor sterrekunde, geologie enz. maar het boek van Gods openbaringen aan de menschheid. God heeft zich geopenbaard, maar zóó, dat de Bijbelschrijvers allen hunne persoonlijkheid, hun eigenaardige stijl enz. behouden. Zij hebben ongetwijfeld ook geen andere wereldbeschouwing gehad, dan die in hun dagen algemeen was, dus de geo- en anthropo-centrische, en ze schrijven dus in hun dienovereenkomstigen spraaktrant.

De Bijbel getuigt, maar bewijst niet. En als zoodanig heeft hij ook geen behoefte aan goed- of afkeuringen van de zijde der wetenschap. Als de Tübinger geleerde Visscher voor ruim 40 jaren beweerde, dat de natuurwetenschap geen stap kon doen, zonder in tegenspraak te komen met de Mozaïsche scheppingsoorkonde, dan is dat voor den Bijbel even bezwarend, als verheffend wanneer Reinke Mozes „eine des imposantesten Persönlichkeiten der menschheitsgeschichte” noemt, of von Baehr de aanvallen op het scheppingsverhaal beschouwt als „komische Anachronismen”.

Het bestaan van den Bijbel onderstelt: God. Voor het bestaan van God geeft dan ook de Bijbel geen bewijs. Dat „materieel” aan te toonen — gelijk de Heer Wrede me vraagt (p. 19) — is ten eenenmale onmogelijk. Alle bewijzen, die daarvoor in den loop der tijden zijn bedacht, bevredigen ten slotte niet.

God poneert zichzelf, als een levende, willende werkende Persoon. Hij manifesteert zich, behalve door zijn Woord, ook in de natuur, waar alles ons wijst op eene intelligentie die alles beheerscht en bezielt. De Bijbel als Gods woord, en de natuur, als zijn schepping, kunnen nooit tegen elkaar overstaan. Veilig en zonder aarzeling kan worden toegegeven, dat de resultaten van de natuurwetenschap nooit behoeven geloofend te worden, op grond van den Bijbel — mits evenwel die resultaten dan ook onomstootelijk zijn. Van de feiten, door geologie en palaeontologie heeft de Bijbel niets te vreezen. Maar men onderscheide wèl de feiten, als vrucht van exact natuuronderzoek, en

de exegeese er van, de conclusie, die men er uit afleidt.

De Heer P. gunt „de godsdienst gaarne de taak alles wat buiten het bereik der natuurwetenschap ligt, te bevatten en te verklaren, zij het dan ook het onbekende door het nog onbekendere, maar (zou) dan ook wenschen dat zij zich bij die taak bepaalden en bij eenig conflict met de natuurwetenschap zich wat sneller terugtrok, opdat de weerstand, die toch niet boven zekere grens kan worden opgevoerd en dus nutteloos is, onze ontwikkeling niet belemmende”.

Als ik den Heer P. goed begrijp, zou hij dus een soort boedelscheiding tusschen godsdienst en natuurwetenschap verlangen. Had hij die dan in zijn artikel eens in de practijk gebracht! Het komt me evenwel voor, dat zulks theoretisch en practisch, onmogelijk is. En de Heer P. versterkt me in dat vermoeden. Want wat leidt hem er toe op schamperen toon te gewagen van eene godheid „die van de aarde naar de bergen, van de bergen naar de wolken en van de wolken in de ether gedrongen werd”? Is dat wellicht het resultaat van „zintuigelijke waarnemingen”? Als ware de wetenschap zelve niet „ein Kampf um die Wahrheit”? De heer P. spreke met meer bescheidenheid, over wat ligt „buiten het bereik der natuurwetenschap”, en wat hij de godsdienst „gunt”. Het is me bovendien niet duidelijk, in welken zin hij van „godsdienst” spreekt. Bedoelt hij er mee de bewuste verhouding van den mensch tot God, dan leze hij de biographieën van natuuronderzoekers als Copernicus, Newton, Descartes, Ampère, Faraday, Cuvier enz. enz. en hij zal gewaar worden hoeveel „belemmering” die mannen in hun studie hebben ondervonden van hun geloof. Gebruikt hij „godsdienst” in de beteekenis van „Kerk”, dan zou ik hem alleen begrijpen als hij in bovenvermeld citaat den verleden tijd had gebruikt. Maar nu niet. Heeft hij inderdaad het oog op de geschiedenis van vroeger eeuwen, dan verwachtte hij van mij geen verdediging van de kerk dier dagen maar vergete niet, dat bv. in Galilei's tijd de Bijbel door de scholastieke middeleeuwsche filosofie van Aristoteles, die onder de geestelijkheid vele aanhangers had, misbruikt werd.

In deze polemiek zijn ter sprake gekomen de hypothese van Kant-Laplace, de theorie van Copernicus, en de Evolutieleer. Alle drie werden in verband gebracht met het scheppingsverhaal van Genesis I. Ook hier zij weer opgemerkt dat de schrijver daarvan geen onderwijs bedoeld te geven, maar hij de hem geopenbaarde waarheid eenvoudig nerschrijft. Hij doet dat in dichtvorm, wat al terstond duidelijk is b.v. in het telkens herhaald: „God zag dat het goed was”, en „Toen was het avond geweest en het was morgen geweest”. Het zou miskenning zijn van dit verhaal een bekrompen, letterlijke uitlegging te geven. Als er b.v. gesproken wordt van „dag” reeds vóór dat van de zon wordt melding gemaakt, dan moeten wij niet denken aan etmalen, die met klokslag van middernacht op elkaar volgen, maar dan hebben wij dat woord in overdrachtelijken zin op te vatten, gelijk wij zelfs b.v. spreken van iemands ouden „dag”. Daarom kunnen, ook op exegetische gronden, die „dagen” beschouwd worden als tijdperken van onbepaalden duur, gelijk b.v. Hugh Millen in zijn „Getuigenis der Gesteenten” die „dagen” doet overeenstemmen met even zoovele hoofdperioden uit den geologischen voortijd.

De schrijver gebruikt den dichtvorm maar geeft daarin

dan toch wel degelijk historie en feiten. In dezen zin rust het scheppingsgeloof ook op historischen grondslag — natuurlijk niet in den gewonen zin, als kon men jaartal en datum in de oude geschiedboeken terugvinden. Dat scheppingsgeloof — en hier kan ik de heer A. antwoorden — wordt bepaald door wat Gen. I ons zegt t. w.

1°. dat God in den beginne schiep hemel en aarde. Dat feit kan door de natuurwetenschap nooit aangetast worden. Ze moet dat mysterie aanvaarden. Het ligt buiten de grenzen van haar onderzoek en waarneming. Ze staat op den grondslag van het geschapene en als ze dien grondslag gaat beschouwen, houdt ze op exacte wetenschap te zijn en begint te filosofeeren.

Wat hier betreft de hypothese Kant-Laplace, ik zie niet in, dat die met den Bijbel strijdig zou zijn; evenmin dat ze er eene bevestiging in vindt. Voor zoover is ze mogelijk, omdat ze niet geen enkele bekende natuurwet in conflict komt. Maar ze onderstelt in den kosmischen nevel een toestand van niet-evenwicht, die het gevolg moet zijn van transcendente inwerking, van eene daad. Indien deze hypothese alles verklaard zal hebben, zal ze redelijkerwijze moeten rusten op de erkenning van een intelligent Wezen. Over het ontstaan van zon en planeten bestaat natuurlijk geen enkel getuigenis van welken aard ook; experimenteel is hier niet te werken. Ik begrijp, daarom niet, hoe de heer P. (p. 35. 1e kol.) kon spreken van „natuurwetenschappelijke waarnemingen” in verband met de vorming van ons planetenstelsel.

Dat de theorie van Copernicus niet in strijd is met wat de Bijbel ons zegt, behoef ik niet te herhalen en dat vóór Copernicus geen geloovige er aan gedacht zal hebben de genoemde woorden van oud-testamentische dichters niet letterlijk op te vatten — gelijk de heer L. D. (p. 36) zegt — behoeft evenmin betoog. Maar nooit heeft iemand recht gehad op grond van bijbelteksten een of ander astronomische theorie te handhaven. Als b.v. de dichter van Ps 104 zegt, dat God „de aarde gegrond heeft op hare grondvesten (en dat) ze nimmer meer zal wankelen, dan wijst hij daarmee niet uit, dat b.v. de geocentrische wereldbeschouwing van Ptolemeus de eenige juiste is, maar, gelijk alle dichters stelt hij in een beeld der zichtbare wereld rondom hem de in hem gewekte aandoening voor: „dat God is de Eeuwige en Onwankelbare in wien geen verandering is, noch schaduw van omkeering”.

Daartegenover staat nu de Evolutieleer zonder daarover nu veel te zeggen, mag wel worden opgemerkt, dat de phylogenetische ontwikkeling van planten en dieren zich bijna geheel onttrekt aan onze empirie, aan ons exact onderzoek. „Gebaseerd op zintuigelijke waarneming kan de evolutieleer dus niet zijn. De Heer P. zegt: „Zoodra de natuur-wetenschap er in geslaagd zal zijn (mij) met waarnemingen te overtuigen van de juistheid der evolutieleer maar dat kan ze juist niet en ze zal het nooit kunnen, volgens Fleischmann. Hij ontkent (p. 251) de mogelijkheid iets over de oergeschiedenis van het dierenrijk wetenschappelijk vast te stellen. Hij constateert (p. 201) dat anatomie en palaeontologie aangaande beweerde overgangsvormen der soorten „uns vollkommen im Stiche lassen”, en dat (p. 200) die anatomischen Thatsachen uns im Gegenteil strenge Grenze innerhalb einer Scheinbar unbeschränkten Mannigfaltigkeit vorführen. Eenstemmig daarmee verklaart Reinke (p. 334)

„Die Arten der Gegenwart sind konstant; wer das leugnet, verschlieszt sich zu Gunsten spekulativer Wünsche der Thatsachen”. Zoo komt Fleischman tot „die Thatsache (p. 32) dass Typen unterschieden sind, bei welchem die Körpergestalt und die Ausbildung der einzelnen Organe in verschiedenartiger Weise erfolgt” zoodat het groote vraagstuk van Darwin in minstens 17 deelen is gesplitst.

Met mijne bewering dat de consequente Darwinist „een mechanische verklaring poogt te geven voor alle dingen sla ik volgens den Heer P. „de plank natuurlijk glad mis”. Natuurlijk is dat voor mij niet zoo erg, maar het beteekent meer voor het 4-tal doctoren „met Dr. Kuyper aan het hoofd”. Ik kan niet anders doen, dan er bij den Heer P. op aandringen dat hij de door mij genoemde boeken leze, dan zal hij zeker tot een ander inzicht come omtrent mijn „misslag”.

De Heer A. herinnert me er aan hoe Darwin in zijn „Ontstaan der Soorten” gewaagt van een inblazen van leven in de oerel. Daarop steunt zijn geheele selectiesysteem. Maar dat is een element dat op het gewone mechanische standpunt niet geduld mag worden. Het is bovendien

onaannemelijk, op wetenschappelijk gebied, dat door die ééne levensinspiratie den stoot zou zijn gegeven tot een ontwikkeling van wortels, bladeren, bloezems, van vinnen vleugels; kieuwen, longen enz. Een inzicht in het causaal verband van zulk een transformeeren ontbreekt ten eenenmale (Reinke p. 360).

3°. Dat God den mensch schiep naar zijn beeld, naar zijne gelijkenis. Terwijl Darwin op dit punt nog slechts vermoedde, heeft Haeckel omtrent de verwantschap van den mensch met het dierenrijk volkomen zekerheid. „Die Abstammung des Menschen von einem ausgestorbenen tertiären (Affenkette)” zoo zegt hij in 1898 op het zoölogencongres te Cambridge, „ist kein vage Hypothese mehr sondern sie ist eine historische Thatsache”. Onmiddellijk laat hij echter volgen: „Natürlich lässt sich diese Thatsache nicht exakt beweisen”. Waar op die wijze de feiten gewoonweg worden geconstrueerd, is het niet te verwonderen dat zelfs iemand van Darwinistischen huize, A. R. Wallace, tot de verklaring kan komen, dat de mensch physisch en geestelijk, onafhankelijk van de dierlijke phylogenetische ontwikkeling zal zijn ontstaan, door de onmiddellijke inwerking van een hooger Wil (Reinke p. 480). Dat wijkt dus niet zoo veraf van wat Gen. I zegt: geschapen naar Gods beeld.

Daarmee is niet bedoeld — en hier kan ik den heer A. antwoorden — een gelijken op God wat betreft een uitwendige gedaante. De heer A. zal dat toch niet gemeend hebben? En toch moet ik het afleiden uit zijne vergelijking $a = b = c$. Neen, het wil zeggen dat de mensch, aan God verwant, een vrije zelfbewuste persoonlijkheid is; een zedelijk en verantwoordelijk wezen, dat het beeld Gods openbaart in zijne vermogens, in zijn geest, verstand, gevoel, wil, geweten, karakter. In dien zin vervalt dus de vergelijking met menschen op Saturnus of Neptunus. Of overigens dat pluralisme aannemelijk is, kan ik natuurlijk niet beslissen. Wel zegt Zöckler in zijn „Geschichte der Beziehungen zwischen Theologie und Naturwissenschaft” dat alleen op de planeet Mars organisch leven mogelijk is en dan nog onder zeer ongunstige voorwaarden. Toch kan men slechts gissen en in geen geval kan men wezens constateeren, die ons in alles gelijk zouden zijn. Volgens Reinke (p. 109) zijn we op dit punt „völlig in Dunkel gehüllt” en het moet dus aan die dichterlijke phantasie worden overgelaten de overige hemellichamen te bevolken.

Op onze planeet heeft God den mensch geschapen en heeft Hij, toen de mensch in ongehoorzaamheid aan zijn wil wegzonk zich ten volle geopenbaard in zijn Zoon. In Christus' leven en sterven heeft zich die ongehoorzaamheid in haar ontzettendsten vorm getoond maar is ze ook tevens in beginsel vernietigd. In Hem is de opheffing der menschheid tot feit geworden. Dat feit, waarvan de Bijbel ons voorbereiding en voltooiing teekent, steunt op historischen grondslag. En hier kon ik, ten slotte den Heer A. antwoorden. Want wel ligt het laatste en meest klemmende argument voor de waarheid daarvan in ons zelf en in den onverbreekbaren samenhang van den Christus der Evangelien met de behoeften en eischen van ons geweten maar er zijn toch ook uitwendige bewijzen daarvoor, dat het beeld van dien Christus geen schepping van eigen verbeeldingskracht maar historische werkelijkheid is. Renan heeft eens terecht gezegd dat: les Evangélies sont un echo vraiment immédiat.

De Heer P. herinnert me aan Anselmus' uitspraak: Ik geloof omdat het absurd is. Welnu, ik zou dat willen gebruiken in tegengestelden zin en zeggen dat het historisch eene ongerijmheid is het ontstaan en de ontwikkeling der Christelijke gemeente te beschouwen als vrucht van de phantasie van een klein groepje eenvoudige onbeteekenende menschen. Als men eenstemmig getuigenis van evangelisten en apostelen verwerpt, heeft men te verklaren hoe die Christuslegenden zich hebben ontwikkeld — hoe de vele oor- en ooggetuigen die waarlijk niet als eene verbaasde en aanbeddende menigte beschreven wordt maar als de ten slotte heftigste tegenstanders, door die legendenstroom zonder tegenspraak, zijn meegevoerd — hoe die legenden hier al dadelijk vasten vorm krijgen terwijl overal elders de legenden in hun ontstaan en groei kunnen worden nagespeurd.

Ontkent men de waarheid der evangelische geschiedenis dan verwerpt men alle metaphysische elementen en verklaart a priori wonderen tot de onmogelijkheden, maar is gedwongen tal van onoplosbare raadselen te erkennen.

ADR. BIJL.

INGEZONDEN.

Mijnheer de Redacteur.

Het was mij hoogst aangenaam door u mijn bestrijding van den heer Prof. Ferri in uw blad te zien opgenomen. De meesterlijke vorm waarover ZEd. beschikt, en het gezag van zijn naam maakten het voor een eenvoudig man als ik ben, bijna onmogelijk iets te bereiken door het gesproken woord. Het geschrevene echter spreekt voor zich zelf en daar ik zooals mij terecht „verweten” is voor beginselen opkom, verheug ik mij er in die aan het oordeel van uwe lezers onderworpen te zien. Maar gaat Prof. Ferri dan niet van beginselen uit? Het zij mij vergund deze vraag nog eens onder de aandacht uwer lezers te brengen.

De onderstelling van Prof. Ferri is dat men bij het denken twee tegenovergestelde methoden zou kunnen volgen, dat ik „alleen zou uitgaan van aprioristische beginselen, „en alleen de deductieve methode zou gebruiken met aprioristische syllogismen; dat ik abstracte logica zou toepassen, terwijl hij daarentegen alleen zou gebruik maken van de inductieve methode, voor welke alleen de feiten „sovereiniteit bezitten, uit welke feiten door hem gevolgtrekkingen worden afgeleid, waaruit dan iets voor de „toekomst te leeren valt.” Wie zich de moeite wil geven, zal dit alles letterlijk op de laatste bladzijden van Prof. Ferri's antwoord kunnen lezen.

Nu zou ik zoo gaarne ieder willen overtuigen dat bovengenoemde onderstelling onaannemelijk is.

Hoezeer dan ook alles veranderd moge zijn, als men de transformisten gelooven wil, het wil er bij mij niet in dat de menschen van thans anders zouden denken dan vóór, zeg b.v. 6000 jaar geleden; evenmin geloof ik dat er thans twee menschen op aarde te vinden zijn, die op verschillende wijze denken; terwijl ik het er bovendien nog voor houd dat er nooit menschen geboren zullen worden die anders zullen denken dan wij.

Tot nog toe meende ik dat het denken altijd van de eenvoudige waarneming is voortgeschreden tot algemeene stellingen en door verbinding van deze deductie en inductie afwisselend, ten slotte heeft trachten te komen tot die eeuwige wetten (lois fondamentales) waaruit dan weer alles te verklaren is.

Ik meende en geloof nog dat elke inductie uitgaat van en berust op de onderstelling van een vaste regelmaat in de natuur, of een onverbreekelijke orde der dingen (Land, Inl. tot de wijsbegeerte, blz. 279 en 280 en Mill Logic. B III, heft 3).

Als ik bij deze praemisse van de uniformity of the course of nature blijf staan en verder geen waarnemingen doe, zal ik nooit tot wetenschap geraken. Maar als Prof. Ferri bij zijn waarnemingen van feiten deze aprioristische onderstelling niet te hulp roept, die van zelf leidt tot een aprioristisch syllogisme, dan is ook voor hem alle kans op vooruitgang afgesneden.

Kortom: in elke algemeene stelling, door inductie verkregen, ligt meer opgesloten dan de ervaring ons geeft en waagt de mensch een stap buiten de wereld der feiten.

„De la doctrine il en faut” zegt de heer Chavannes. „Wie zich verbeeldt, zonder alle metaphysica uit te komen, en den arbeid, door anderen aan de leer van het zijne besteed, de aandacht niet waardig keurt, zal zelfs slechts gebrekkiger metaphysica dan noodig was, voor den dag brengen” zegt Prof. Land in zijn Inleiding tot de Wijsbegeerte blz. 301. En wie beweert dat men niets kan beweren, beweert iets dat volgens zijn eigen bewering niet te beweren is, is mijn overtuiging.

Maar is de grondslag van elke inductie het geloof aan eenheid en regelmaat en orde in de natuur en is omgekeerd geen deductie mogelijk zonder waarnemen, dan is daarmede voor goed de volstreekte tegenstelling tusschen inductief en deductief denken vervallen, en is bij wetenschap en wijsbegeerte beider toepassing onmisbaar.

Niet alleen echter dat de eisch om alleen bij de feiten te blijven staan ons alle kans zou benemen om wetenschap te verkrijgen omtrent het bestaande, het zou ons ook verhinderen om eenige richting aan ons streven te geven of maatregelen te beramen voor de toekomst.

Datgene juist waardoor de mensch als Prometheus de dingen weet te regelen en te voorzien, wordt hem ontzegd als hij niets dan feiten mag erkennen. Want om omtrent hetgeen nog niet is, iets te bepalen, moet men, zonder

eenig mogelijke tegenspraak, van deductie gebruik maken. De toekomst levert nu eenmaal geen feiten.

Zoo heeft men dus bij het begin van elke inductie voor de leer — en bij het eind daarvan voor de toepassing in het dagelijksch leven — voor leer en leven dus, aprioristische stellingen noodig.

Dat dit de ware beschouwing is, valt m. i. niet beter te bewijzen met een voorbeeld uit de werkelijkheid, dan door Prof. Ferri's eigene woorden.

Uit zijn eerste rede toch, door mij eerst onlangs in dank ontvangen, bleek mij al terstond op blz. 10 dat Prof. Ferri zelf erkent dat het met het oog op de toekomst althans „wel degelijk wetenschappelijk is deduceerend te werk te gaan”, terwijl hij in de repliek op mijn bestrijding op blz. 45 verklaart van de feiten uit te gaan om er gevolgtrekkingen uit af te leiden en er iets uit te leeren voor de toekomst. Nu zijn ook deze beide laatste denkverrichtingen inderdaad niets anders dan wat we altijd gewoon zijn deduceeren te noemen. *)

Men ziet dus dat Prof. Ferri hier althans, waar het de toepassing zijner leer betreft, wel degelijk aprioristisch te werk gaat. Hij erkent dit zelf. Maar doet hij zulks ook niet bij het vestigen zijner leer?

Op blz. 10 wijst hij er zeer terecht op dat het socialisme vóór Marx weinig anders dan droomerij (utopie) kon genoemd worden en dat zelfs Marx nog niet duidelijk genoeg op het verband van het socialisme en de evolutieleer heeft gewezen. Er bestaat nog geen boek, zegt hij, (blz. 11) waarin een systematische uiteenzetting wordt gegeven van de heelal-evolutie met de maatschappij-verwording als episode daarvan. Aan dat gebrek heeft hij blijkbaar door zijn lezingen willen te gemoet komen. Uit de wetten der evolution universele werd de economische en sociale evolutie en daaruit weder de ontwikkeling van den eigendom verklaard.

Daardoor eerst werd het socialisme tot eene wijsbegeerte verheven. Zoolang een denkbeeld nog slechts een leuze, een droom, een wapenkreet is, valt het alleen te bestrijden met feiten, met cijfers, met daden, maar treedt het op met de bewering een uitvloeisel te zijn van de wetten van het heelal, dan is het de moeite waard om ook uit wijsgeerig oogpunt te worden gezien.

Uit dezen geheel opzet nu blijkt het aprioristische van 's heeren Ferri's betoog ten duidelijkste. Hij wil dit niet erkennen en zegt dat zijne wetenschappelijke overtuiging, dat de totale hoeveelheid kracht-stof in het heelal blijvend-onveranderlijk is, maar dat de vormen (het eenige wat wij vermogen te kunnen, zooals Kant aangetoond heeft) altijd en overal veranderen, proefondervindelijk bewezen is. Maar is dat waar?

Om het aan te nemen moet men het volgende gelooven: 1°. dat de door Kant bedoelde vormen altijd en overal zijn waargenomen; quod nego. 2°. dat kracht en stof of beide tegelijk ooit ergens zijn waargenomen; quod nego. 3°. dat van die volgens Kant onkenbare krachtstof ooit de hoeveelheid is bepaald; quod nego en ten 4°. dat er gegevens zijn die bewijzen dat genoemde hoeveelheid ten eeuwigen dage onveranderd zal blijven; quod nego. Naar de volkomenheid der werkelijk genomene proefnemingen zullen we nu maar niet eens nader onderzoek doen. Men mompelt dat ook daar wel wat aan ontbreekt, maar geeft de schuld aan de instrumenten.

In welk opzicht, vraag ik, verschilt mijn opzet, mijn redeneeren, d. i. die van Spinoza nu vormelijk met die van Prof. Ferri. Zijn stofkracht en mijn substantie staan gelijk; en hij bepaalt zich evenmin uitsluitend bij het waarnemen der verschijnselen, zooals hij blz. 45 zegt:

Ik spreek geen andere taal, want in de wijsbegeerte is maar eene taal mogelijk. Ja, indien de hoeveelheid stofkracht werkelijk was aan te geven, indien de mensch zijn weegschaal en zijn maatstaf feitelijk kon aanleggen aan het al, dan eerst zou in dezen sprake kunnen zijn van experiment. Maar in deze onderstellen zelve ligt hare ontkenning opgesloten. Het al is ongemeten en onmeetbaar.

Toch is het den mensch opgelegd, den denkenden althans, al het meetbare uit het onmeetbare, al het eindige uit het oneindige en al het tijdelijke uit het eeuwige te verklaren en dat is wijsbegeerte.

*) Er ontbreekt in de laatste uitdrukking een schakel. Gevolgtrekkingen laten zich nooit afleiden uit feiten, maar alleen uit algemeene waarheden door ons gevormd op grond van de waarneming van ettelijke feiten, en ons geloof in de vaste orde der dingen.

De oudere wetenschappen, de geesteswetenschappen wel te verstaan, hebben dit al lang begrepen en steeds in toepassing gebracht.

De jongere wetenschappen, de natuurkundige en de maatschappelijke hebben zich tot nog toe daarmee niet beziggehouden; maar treden thans, ik bedoel nl. in het laatst der vorige eeuw, ook op dit gebied te voorschijn. Het is hun volle recht en een heugelijk verschijnsel want zoolang een of andere wetenschap, het socialisme b.v. nog niet zijn verband met een of andere algemeene wereldbeschouwing heeft aangetoond, kan zij niet als mondig worden beschouwd.

Treedt zij echter op het terrein der beginselen, dan moet zij zich onderwerpen aan de wetten die daar den toon voeren: de taal spreken die daar aan de orde is.

Voor de natuurwetenschap evenmin als voor de wetenschap der samenleving staat eenige andere weg open dan die der oude welbeproefde logica.

Ten slotte nog een enkele zuiver persoonlijke opmerking. Is het waar en is men overtuigd dat alles verandert, dan schijnt het mij een ijdel pogen daarin het blijvende te zoeken: en denkt men zich zulk een wereldbeschouwing in, dan staat men verbaasd over den moed van den mensche-lijken geest die in zulk een (trouwens ingebeelden) chaos nog durft leven en werkzaam zijn. Gelukkig echter is reeds het pogen om de dingen wijsgeerig te verklaren het bewijs dat de rede niet bewust wordt dat zij er op aangelegd is de dingen in het licht der eeuwigheid te begrijpen: en hooren wij in al deze pogingen den half wanhopigen half bemoedigenden smartkreet van de Mensch weerklinken: je ne sais, malgré moi l'infini me tourmente! „Malgré moi”, zoo meende hij omdat hij een dichter en geen wijsgeer was.

W. MEIJER.

P. S. Het is van belang de van Franschen, Engelschen en Italianen overgenomen woorden in 't Hollandsch te vertalen. Daarvoor is het echter zeer moeilijk een keuze te doen. Evolutie b.v. zou ik door ontplooiing of ontvoering willen vertalen; toch geloof ik dat door ontwikkeling en vooruitgang de bedoeling der voorstanders beter wordt weergegeven. In elk geval dient daar tusschen beslist. Nu is in de verslagen het woord transformisme zeer terecht vertaald. Maar kan daarover „verwording” gelden? De leer der eeuwige verwording zou rechtstreeks staan tegenover de leer van de eeuwige vooruitgang of beter wording. Is dat wel de bedoeling?

Eindelijk is het niet goed te keuren in een verhandeling over het socialisme de woorden eigendom en bezit door elkander te gebruiken, zie blz. 25. Men zie hierin geen vitzucht, maar alleen belangstelling. Reeds zoo vaak is zoowel door het onnoozele overnemen van vreemde woorden, als door verkeerd vertalen een tijdlang verwarring gesticht in duizende hersenen, dan dat het niet van belang zou zijn, op beide te letten: het eerste na te laten en het tweede te verbeteren.

Avond.

't Is avond, de lichtjens weerspieglen
In 't water hun vriendlijken gloed,
Een doodkalme rust waart alomme
En doet er het harte goed.

't Is of er de Geest van den Zwijger
Uit vroegeren, roemrijken tijd
Nu waart langs de grachtkens, die domlen
In stille verlatenheid.

Daar breekt er op eenmaal de stilte
Der sluimrende, deftige stad.
En blijuit jublen drie stemmen
Een lustig Io-vivat.

R.

Laga in 1901.

De Ned. Sport gaf l.l. Zaterdag een lijstje van de prijzen door de Nederl. Roeiveereenigingen behaald.

Stonden bij dit overzicht telken jare eenige beschouwingen omtrent de verschillende ploegen, nu moesten we deze missen. Toch is het noodig, dat de beteekenis eens wordt nagegaan van Laga's overwinningen dit jaar.

In 1900 zou de laatste poging gedaan worden door de veteranen om de Universiteitswedstrijd te winnen; gelukte zij niet dan zou 't wel een heele tijd duren vóór Laga voor dat nummer weer eenige kans had. Zoo dacht men.

De training was niet voldoende geweest, we verloren.

Verder zag men Laga niet, dan hier en daar een oud, verkleurd tricot. Doordat de voornaamste prijzen door de andere vereenigingen werden verdeeld, stond Laga dat jaar toevallig bovenaan op de prijzenlijst, evenals dit jaar.

Wat gebeurt er nu dit jaar.

Laga is overal ongenaakbaar. Dit is geen toeval. De lessen die de ouderen hadden gekregen, hebben de jongeren zich ter harte genomen. Zij wisten van de nederlagen van een neuslengte, twee voet, 35 cM. enz.

Zij wisten wat een ploeg moet doen als zij in de baan is. Dat leerden ze van W. Meijer Timmerman Thijsen, ja, enkelen wisten er zelf nog van mee te praten.

Sterke kerels was in elk geval goed, dus die gezocht. Er waren onder de 130 nieuw aangekomenen wel te vinden. Deze werden geanimeerd; er werd veel geoefend en 't ging vrij goed.

Eenige tegenspoeden gedurende de oefeningen deed niets ter zake. De slag werd invalide, dadelijk was Tromp bereid en wist zoo lang in te vallen. Daarbij ging het echter nog steeds onder stijl. 33 à 34 slagen per minuut was al erg vlug, juist en dan met een prachtige lange slag tweede aankomen; de anderen, vooral de Engelschen roeiden zoo leelijk, en zoo rad, maar die wonnen nu juist altijd.

Deze redeneering kende men en daar moest voor gewaakt worden.

Tijdens de baantjes een week vóór de Spaarne-wedstrijd werd er verandering in gebracht. Ranselen, 40 in de minuut, gaat 't van daar niet al te goed dan morgen beter. De kracht, die in de ploeg zat moet er uitgehaald worden.

Niet minimum kracht met maximum snelheid, maar maximum kracht met minimum snelheid; de laatste is juist iets grooter en geeft de overwinning. Wat moest men vroeger met al die opgespaarde kracht als men over de eindstreep ging.

Wat hadden we op 't Spaarne een pret om die jongens. We wisten niet dat Nereus verreweg de sterkste concurrent was.

De voorwedstrijd wel gewonnen, maar de beslissing zou er toch in elk geval om spannen.

Jaap was er zelf bij en spurte tegen Njord maar steeds door; ze waren niet moe te krijgen, lachen deden ze in de boot louter van plezier. Laga was ver voor.

De stuurman moest ook lachen; 't was weer Thijsen, die zei „Ik geloof, lui, dat we dat in de tasch hebben”, Tegen Njord winnen, 't was enorm; hij geloofde 't nog maar half. Een snoek vangen? wat zou het; even laten loopen, de riem weer bijgehaald. „All right, heeren” werd geroepen en daar ging 't weer. Met 6 lengten nummer 1.

De skif won dien dag ook. De jonge vier eveneens met minimum kracht d. w. z. in prachstijl. Wat was die vier nog jong, oeh; ondanks hun groote superioriteit bleven ze uit louter zenuwachtigheid nog achter. De stuurman stelde de heeren wat op hun gemak en er was niets meer te doen. Petrie heeft de eer er van hun trainer te zijn.

Laga was sedert dien dag de eerste vereeniging van 't land.

We hadden op ons eigen feest 17 man in de vaart, 3 stuurlui. En hoeveel aan de kant! Niet te tellen. Aardig, die Vlissingische veteraan zoo enthousiast te zien.

Even patsen met drie achten van renommée op je zilveren feest, waarom niet? Je bent maar eenmaal in je leven 25 jaar.

De mooie beker: „kijken, gastjes, maar aankomen niet!” Wat een feest! Wat was Laga toch alles in die dagen.

Op de koninklijke, die ploeg, die daar zoo'n mooi geheel vormt; de jonge acht van Laga; ze zaten voor de tweede maal bij elkaar.

En maar winnen.

De skiffeur legt 't af tegen Blussé.

De jonge twee vooral werkte daar superieur. Westenenk had de kunst van slaggeven al lang afgekeken. Schierbeek volgde hem trouw.

(Zie vervolg Bijvoegsel.)

B I J V O E G S E L

behoorende tot het STUDENTEN-WEEKBLAD

van DONDERDAG 21 NOVEMBER 1901.

De eerste is op de wedstrijd van de Maas onwel; wat moet de jonge twee? Moet Bisschoff invallen (van niet uitkomen was geen sprake); 't is waar ze roeien in de A. P. Petrie, zelf toch maar probeeren, dacht hij en hij won, maar kon die dag niet meer in de jonge acht slag zitten. Dan Versluis maar, voor Bodenheim Reus en 't was weer winnen.

Een oude twee had nog aan een ploeg van Nereus gevraagd, die ingeschreven was op de koninklijke om ook uit te komen. Die kon niet, de Maas gaf partij en Laga won gemakkelijk.

In de acht viel Klein voor Delprat in.

De eerste tegenspoed. Laga verliest tegen de Maas.

Een oude vier, die zich geoefend had, kon door ongesteldheid van Delprat niet uitkomen.

We wonnen dit jaar twaalf prijzen, de volgende na ons won slechts zes.

De mannen waren:

Oude acht: J. J. Canter Cremers (slag), J. A. Reus, G. A. Abendanon, L. C. Schram, J. P. Delprat, A. L. J. Breebaart, J. Versluys, L. Mangelaar Meertens (boeg).

Oude Twee: R. Klein (slag), A. L. J. Breebaart (boeg).

Oude Skiff: R. Klein.

Jonge Acht: C. J. Westenenk (slag), W. C. Schierbeek, F. K. A. Stoll, T. E. Bischoff, J. T. C. Etty, F. A. Bodenheim, D. de Jongh, J. P. van der Leeuw (boeg).

Jonge Vier: C. J. Westenenk (slag), W. C. Schierbeek, F. R. A. Stoll, T. E. Bischoff (boeg).

Jonge Twee: C. J. Westenenk (slag), W. C. Schierbeek (boeg).

Inrigged Vier: J. T. C. Etty (slag), F. A. Bodenheim, D. de Jongh, J. P. van der Leeuw (boeg).

Stuurlieden: Thijssen, Ter Horst en Van Hoogstraten.

Eenige opmerkingen nog.

De enorme kracht in de acht van Laga en het snelle racetempo, zijn de hoofdoorzaken geweest van de groote overwinningen. Dat zag men in Parijs. Niet zooals de Engelschen, kleine menschen voor en achterin, maar zooals de Amerikanen, die daar waren met een ploeg van voor tot achteren bestaande uit atleten.

De Leanderploeg van dit jaar volgde dat voorbeeld na, wat 't snelle tempo aangaat. De Laga-acht roeide tegen Nereus op 't Laga-feest de eerste minuut 42, later 38 slagen.

De genoemde Leanderploeg roeide de baan bij Henley af met 40 slagen per minnut.

Kracht was dit jaar wel het monopolie van Delft, hard werken niet; dat hebben Maas en Hoop en Verein ook gedaan. Hoofdzakelijk heeft de Maas ons daar nog een lesje in gegeven, de Maas met haar tengere roeiers.

Dat werken leerden ze in Rotterdam van Dr. van Leeuwen. Deze was vroeger als slag in de Nereusploegen oorzaak van vele overwinningen. In Henley won hij een wedstrijd door met aanhoudend spurten een, door een ongeluk verloren terrein, te herwinnen. De ploeg eindigde met 44 slagen in de minuut. Zoo'n man kan dat ook anderen leeren en daarom dient men op zijn hoede te zijn in Delft.

Als stuurman liet hij ook nog een stukje zien, dat hem bijna nog een overwinning bezorgde. Bij de wedstrijd van de Maas nl. was een sterke wind schuin tegen. Had hij de slechte boei dan bleef hij op een riemlengte afstand aan de zijde van zijn tegenstander, hoe dicht deze ook onder de wal kroop. Zoodat hij altijd redelijk water had voor zijne roeiers. Hij voer dan wel in de baan van zijn tegenstander, maar dat is zeer geoorloofd, wanneer men aanvaringen voorkomt. Hij deed dat bij de oude twee en jonge acht.

Het is een fout geweest van Thijssen, dat hij dat bij de oude acht ook niet heeft gedaan. Laga moest steeds in de wind en golven roeien, wat hare roeiers zeer afmatte, terwijl de Maas onder de wal lag in lij.

De Laga-ploeg was daar zeker de snelste, de boei deed 't haar. Allicht was bij omwisseling der boeien bij de jonge acht de uitslag juist andersom geweest.

In de eerst volgende jaren zullen de races wel tusschen de Maas en Laga beslecht worden.

Dat weten wij, maar Dr. van Leeuwen ook.

Laten we daar voor oppassen. 't Is maar voor beide vereenigingen de questie om de puntjes op de i te zetten. 't Kan prachtig worden op de races.

De nummers van ongetrainde ploegen konden me niet bevallen. Ongetraind een baan van 2000 M. af te roeien moet zeer ongezonder zijn; we zagen op de onderlinge races de treurige gevolgen; maar dat was der patiënten eigen schuld; ze hadden zich kunnen trainen; maar maak nooit een bepaling dat de menschen dat niet mogen, zooals op de wedstrijd van Laga.

't Is of men den toeleg heeft een decadence in 't leven te roepen. Wil men sommige roeiers uitsluiten, dan moet men dat op alle andere manieren doen, dan door trainen te verbieden.

Dit seizoen heeft Laga ons bewezen, niet zooals men verwacht had een tijd van verval in te gaan, maar steeds bloeiender te zijn.

Het historisch-materialisme geeft den Afrikaander boer in den mond:

Elke natie heeft zijn tijd

Om op te groei en af te slijt.

De tijd van afslijten is nog niet gekomen; laten we deze nog zoo ver mogelijk in de toekomst weg duwen.

De beteekenis van Laga's bloei, evenals die van alle andere sportvereenigingen in Delft, van 't S. W., Debating, S. P., de prachtige almanak elk jaar, is deze, dat ze bewijzen dat ieder in het Corps, die er voor werkt, dit met vrucht doet.

Wat de ouderen ondervinden, is een les voor de jongeren.

Een bloeiend corps wordt steeds meer waard voor de volgende geslachten; 't zal rijker zijn aan opvoedende elementen. Dit alles zal den student veredelen.

Weten de nieuw-aangekomenen dat? Neen; het is de plicht der ouderen hen dat onder de oogen te brengen en hen te animeeren tot toetreding tot deze bronnen.

R. KLEIN.

Een kwajongens-repliek.

't Is natuurlijk van iemand, die zich zelf tot 't ossengebroid schijnt te rekenen en bovendien den treurigen moed bezit van zich er in te verheugen, dat „een drijver” niet tegen de osserigheid van het corps op kan; niet te verwachten, dat hij begrijpt, waarom men in een voorstel een voordeel kan zien en toch dat voorstel wel eens nader overwegen wil, in plaats van er maar botweg voor te stemmen. Niet alzo van de Redactie. Het insinuerend stukje vol stommiteiten van Van der Koogh had mijns ziens, dan ook buiten 't blad moeten blijven en het is der Redactie met recht kwalijk te nemen, dat zij, in plaats van Van der Koogh tot beter motiveering en minder kwajongensachtigheid aan te sporen, en door de, overigens grappige, noot en het vóór meerwaardige stukken te plaatsen, haar sanctie aan geeft. De Redactie had er zich minder als onbevoegde en Van der Koogh minder belachelijk door aangesteld.

G. D. JORDENS,
(in casu: Een drijver).

Vergadering Debating-Club

van 14 November 1901.

De heer J. van Hettinga Tromp is als zoovelen door den schandelijken oorlog in Zuid-Afrika uit den waan geholpen, dat oorlogen in onzen tijd niet meer kunnen voorkomen. De 25 jaar vrede tusschen blanke menschen was oorzaak dat men in het leger wel een kostbaar en nutteloos praalvertoon zag maar positief kwaad werd er niet van verwacht. De oorlogen in Afrika en China hebben bewezen, dat het leger er niet alleen voor den pronk is. De menschheid moet elken oorlog als een grooten ramp beschouwen en moet weigeren de verantwoording van een krijg op zich te nemen. Daarom moet niemand het geweer opnemen en beslist weigeren rijksmoordenaar te worden. Want wij moeten wel weten wat wij doen, wanneer wij verlost door schitterende uniformen of onware leuzen soldaat worden. Dan

eischt de staat volstrekte gehoorzaamheid al werd er bevolen op moeder, vader of kinderen te schieten, zooals de speechgrage Wilhelm II gezegd heeft. Door een wet kan men niet tot den krijgsdienst verplicht worden want boven de menschelijke wetten staat de wet van het geweten. Ieder die waarachtig Christen is en zijn godsdienst niet enkel met den mond belijdt moet weigeren de wapenen tegen zijn medemenschen op te nemen. Jezus gebod: „Hebt uw vijanden lief” verbiedt dit. Velen zullen zeggen dat dit Tolstoïaansche ideeën zijn, maar ieder die als waar Christen den Bijbel leest en overweegt moet uit zich zelf tot dezelfde conclusie komen. Door niet als soldaat te willen dienen weigert men niet zijn vaderland van dienst te zijn, want zoo de staat ons tot nuttiger arbeid opriep, zou ieder die voor zijn land wat over had, wel opkomen.

Het doel waar alle menschen naar streven is geluk, aardsch geluk en dit is geen droombeeld, als ieder maar tracht volgens Jezus leer te leven. Oorlog, onrecht en ellende zijn er onder de menschen omdat wij elkaar niet meer liefhebben en niet luisteren naar het gebod van Jezus, die zeide: „Hebt elkander lief, gelijk ik u heb lief gehad.”

De debaters vielen niet de principes van den heer Tromp aan, maar toonden de onmogelijkheid aan om individueel te weigeren soldaat te worden.

Steketee en Jordens zeiden dat ieder die niet wil dienen veel te lijden zal hebben en de uitwerking van dezen daad niet groot genoeg is om zooveel leed te vergen. Roskopf, verwachtte alles van het bewust geworden proletariaat, zoo dit de macht krijgt boven de andere klassen zal het leger, de noodzakelijkheid voor de instandhouding van het kapitalisme, verdwijnen.

De heer Tromp, antwoorde dat hij het met de andere sprekers eens was, dat elke beweging dus ook de hunne tot afschaffing van het leger goed was, maar constateerde tevens dat niemand principieel zijne middelen om daartoe te geraken had aangevallen.

Een verzoek van zijn kant om geen stemming over zijn stellingen te houden werd niet aangenomen, zoodat drie der vier stellingen in stemming werden gebracht met het resultaat dat de volgende stellingen werden aangenomen.

II. Het argument: door eene wet tot den krijgsdienst te zijn verplicht ontslaat niemand van de morele verantwoordelijkheid voor alle geweld, in dienst aangedaan.

IV. De overheid behoort deze overtuiging te eerbiedigen, door de in de vorige stelling bedoelden (zij die de wapenen onvoorwaardelijk weigeren) niet als misdadigers te straffen, maar hun in de gelegenheid te stellen het land op andere wijze van dienst te zijn.

Fr. B.

Overzicht Studenten Weekbladen.

Vox en Minerva.

Het is nog maar steeds de Boykot, die een eerste viool speelt in de kolommen van Minerva en Vox.

Allen werpen zich vol ijver in den Boykotstroom, de een wil op zijn eigen houtje gaan boycotten, een ander de leiding der zaken aan de bootwerkers ontnemen en die op zich zelf overdragen. Een eigen orgaan, om de groote dagbladen uit te vlegelen, staat op het punt te verschijnen, plannen tot vorming van een studentencomité, waarin geen studenten zitting hebben, bezwangerende atmosfeer en nog veel meer schoons rolt als een sneeuwlawaan door de Studentenmaatschappij.

Alle tegenstanders zijn overtuigd, hun waarschuwend stemmen zijn overdonderd door de jubelkreten van het onweerstaanbaar losbrekend rechtsgevoel der natiën!

Alleen één houdt er nog stand, een oogenschijnlijk groot en machtig ridder, wel overtuigd van zijn eigen kracht en superioriteit!

Het is de heer G! In schoone zinnen, waaruit aan alle kanten de hooge zelfwaardeering dezes grooten mans uitbarst, verplettert hij zijn tegenstanders, wier argumenten reeds in het vorig weekverslag een plaats vonden. Zijn artikel weer te geven ware ondoenlijk. Zeer kenschetsend is echter zijn slotrede:

„... het doet mij leed, mijn studie te hebben moeten verlaten, om de artikelen te bespreken, waarvoor ik mijn aanvullers mijne minachting betuig, onder overdenking, wat er inderdaad tegen mij ingebracht had kunnen worden, door mij bijv.”

Een drietal verslagen van Boykot-vergaderingen leveren eveneens weer een belangrijke bijdrage aan de Boykot-litteratuur.

Uitlatingen als de volgende zijn inderdaad wel waardig aan de vergetelheid ontrukkt te worden:

„Stutterheim: . . . we wenschen een verpletterende knak, niet door de bootwerkers, de soc.-dem., maar met hunne hulp. Het resultaat mag niet later te danken zijn aan de soc.-dem., maar aan de bourgeoisie”. (De bedoeling is zeker: aan de studenten.)

„De heer van Schaïck wil den boycot niet steunen zooals deze nu wordt aangepakt, maar wil op zijn eigen gelegenheid gaan boycotten.

De heer Merz vraagt hem nu of hij dat dan soms zonder de transportarbeiders wil gaan doen.

De heer van Schaïck antwoordt dat hij de leiding wil nemen van de beweging en de arbeiders moeten die uitvoeren.”

Wel is men geestdriftig!

Moest ik in het vorig Weekverslag wijzen op de onhebbelijke wijze van debatteeren in de Minerva, ditmaal is het op de nette en afdoende manier waarop de heer A. V. H., de ergerlijke letterdieverij van den heer J. L. Jaeger aan de kaak stelt. Anderen, die zich dit zelfde (niet de letterdieverij bedoel ik) tot taak mochten gesteld hebben, zullen goed doen hem hierin na te volgen.

Wat echter van het feit zelve te zeggen! Het geheele artikel, de Wagner-vereering, schijnt zin voor zin overgekalkt te zijn uit het werk van den heer F. M. Jaeger, een vertaling van Nordau's Entartung. De heer A. V. H., geeft eenige zeer frappante staaltjes. Het is inderdaad te hopen dat de heer Jaeger de zaak kon ophelderen. A. V. H. vraagt dan ook een verklaring. De heer Jaeger zal goed doen, door die dan tevens aan het Studenten Weekblad op te zenden.

Op het artikel zelve is men ook nog ingegaan.

Zeer belangwekkend zijn de volgende uitspraken in het artikel: „Wagner een ontaarde?”

„Hoe paradoxaal, het ook moge klinken het is een feit dat in 't algemeen de mate van „muzikaal zijn” omgekeerd evenredig is aan de mate van inzicht in het wezen der muziek”.

„Een der dynamische wetten van ons geestesleven leert dat overspanning in ééne richting onvermijdelijk een uitputting anderzijdsch ten gevolge heeft”.

Dit laatste dan ter weerlegging van Nordau's bewering alsof Wagner een ontaarde zou zijn. Tot staving van zijn bewering haalt de schrijver het leven van eenige musici aan en toont aan dat deze in het oog der wereld alles behalve normaal waren, terwijl niemand het in zijn hoofd zal halen ze ontaard te noemen.

De Minerva bevat ten slotte nog een drietal wetenschappelijke artikelen nl. de vervolgen van „Theosofie” en „het Internationale recht” en een stuk van A. H. de B., getiteld de Hegel-beweging.

Uit de Vox wil ik nog de aandacht vestigen op een boekbespreking. Het gaat over een boekje volksopvoeding en volkskracht, waarin te velde wordt getrokken tegen de examenwoede bij het middelbaar onderwijs en tegen de verwaarloozing van de lichamelijke opvoeding.

Dit laatste dan met de schoone bedoeling om voortaan beter slachtvee op de lotingsdagen ter keuring te krijgen:

„Geen ijdele militaire discipline, maar eerbied voor gezag, plichtsgevoel, ordezin aangekweekt van jongs af aan; dat is de leus van luitenant Polvliet” (een der samenstellers van het boekje). „Maar hoe? met welken hefboom dat omhoog te brengen in dezen tijd WelEd. Gestr. Heer?”

Uw betoog is akelig flink en kranig; er is geen plooi in, ik zie de Nederlanders al turnen op Zondag, maar ik geloof nooit dat gij in deze dagen van brutale onzedelijkheid iets meer van uw Amsterdammers gedaan krijgt zonder de restauratie van den godsdienst, dien ik mis in cordaat geschrijf.

Gij hebt geen basis meer, waarop men u begrijpen zal”.

Propria Cures is het orgaan der Amsterdamsche studenten in den meest uitgebreiden zin van het woord. Een gedeelte wordt ingenomen door het Corps, een ander door de A. S. V., een lichaam, dat gelijk te stellen is met onze „Studiebelangen.”

In de beide laatste nummers komen een paar artikelen voor, die een helder licht werpen op de bedoelingen die men met deze A. S. V. heeft. Men zou haar gevoelig kunnen beschouwen als een vakvereeniging van studenten.

In een artikel in het nummer van 9 Nov. bespreekt A. G. het plan van de A. S. V. „hare bemoeiingen tot het terrein der Coöperatie uit te strekken”, en wel op het gebied van Studiebenoedigheden.

Volgens den heer A. G. ligt dit op den weg der A. S. V. maar niet alzoö coöperatieve eethuizen, coöperatief bouwen, coöperatief aanschaffen van kleederen, etc., en dit „omdat het niet in hare lijn ligt en tevens omdat de studentenwereld wel een intellectueele, maar geen economische eenheid is.”

Hij ontzegt zich geenszins de moeilijkheden van het plan maar alleen het feit dat het bestaat is zeer karakteristiek voor de Amsterdamsche studenten-wereld. Het ligt m. i. op den weg van „Studiebelangen” om deze zaak met de meeste belangstelling te volgen.

In het nummer van 16 November vind ik het artikel „Dienstplicht en Studie.”

Aan de studenten staan, voor het geval dat zij verplicht zijn te dienen, twee wegen open om te voorkomen, dat zij midden uit hun studie worden weggehaald. Het vragen van uitstel en het reservekader. Dit uitstel strekt zich echter over een zeer beperkte tijd uit, zoodat men reeds blij mag wezen pas te moeten dienen als men eenig examen achter den rug heeft, terwijl het reservekader niet alleen de vacantie's opslokt, maar tevens de kans van vrijloten wegneemt.

Nu oppert de schrijver het plan, dat de A. S. V. stappen doet ter verkrijging van een uitstel tot na het laatste

examen, waarmee de belangen der studenten dus ten zeerste gediend zouden zijn.

Het legerbestuur zal wel geen bezwaren hebben, denk ik, het plan past ten minste volkomen in het klassekarakter van ons leger!

H. S.

Berichten en mededeelingen.

De Commissie tot Redactie van den Delftschen Studenten-Almanak verzoekt den Corpsleden, hunne woonplaats en vacantie-adres te willen invullen op de lijsten, die hiertoe op de Sociëteit „Phoenix” en bij den heer WALTMAN zijn gedeponceerd.

Inzending van **Mengelwerk** en **Varia** vóór **1 December**.

TH. ROSSKOPF,

Oude Delft 128 A.

Secretaris.

SNJEUNTOJOUNSSELSKIP „FRISIA”.

Sneuntojoun de 23ste fen dize moanne, gaerkomste bij SMITS, Molenstritte 16.

Troete opkomst wird verwacht.

ADVERTENTIEN.

In een gesloten huis gelegenheid voor eenige Heeren om te Dineeren à f 0,80. Adres Bureau van dit Blad.

TE KOOP AANGEBODEN:

onderstaande **GELEZEN TIJDSCHRIFTEN**.

PRACTICAL ENGINEER 1898 en 1900 à f 1,50.

GENIE CIVIL. 1897/1898, 1898/1899 „ „ 7,50.

DE OPMERKER. 1898, 1899 en 1900 „ „ 1,50.

DE INGENIEUR. 1898, 1899 en 1900 „ „ 2,50.

ENGINEERING. 1900. f 6,50.

Adres Bureau Studenten-Weekblad.

DICTATEN.

De ondergeteekende beveelt zich beleefd aan tot het overschrijven van **DICTATEN**.

Koornmarkt 25.

J. VAN WEELE.

Boekhandel van J. WALTMAN Jr.

BINNENWATERSLOOT 33.

PAS VERSCHENEN:

de 4e druk van

JACQUES PERK. GEDICHTEN,

met voorrede van WILLEM KLOOS,

„JAQUES PERK's kunst Historisch en Aesthetisch beschouwd” en versiering van J. G. VELDHEER.

Prijs: gebonden f 2,90; ingenaaid f 2,40.

Boekhandel van J. WALTMAN Jr.

BINNENWATERSLOOT 33.

Buchanan's Scotch Whisky.

„BLACK-WHITE” f 2,25

„PURE MALT” „ 1,90

Macdongall Scotch Whisky f 2,—

Thomson Scotch Whisky „ 1,60

Verkrijgbaar bij

J. J. G. BOERE,

Telefoon No. 188.

Hypolitusbuurt 2.

Verschenen:

PROF. ENRICO FERRI.

Wetenschappelijk Socialisme.

Verslagen van vier lezingen gehouden te Delft.

Prijs f 0,25

Verkrijgbaar in den Boekhandel

J. WALTMAN Jr., Binnenwatersloot 33.

A. J. PRINS,

Choorstraat 42, Delft.

Cahiers met blauwe omslag 40 bldz., p. dozijn f 0,35

Cahiers „ „ 76 „ „ 0,80

Dictaat-Cahiers met zwart leeren omslag,

164 bladz. per stuk f 0,18 per dozijn f 2,—

Dictaat-Cahiers met geel omslag,

80 bladz., 10 cents, per dozijn f 1,10

Dictaat-Cahiers, geel omslag, 40 bladz.,

6 cents, per dozijn f 0,65

Verkrijgbaar bij den Boekhandelaar

J. WALTMAN Jr.

PORTEFEUILLES speciaal vervaardigd tot het bergen van **DRIEHOEKEN**.

ZEER PRACTISCH.

